

AÇIKLAMALAR

Kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti:

- 1- Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde 16 Ağustos tarihi itibarıyla birçok merkezde il valilikleri tarafından alınan kararlar uyarınca "sokağa çıkma yasakları" uygulamaya konulmuştur. Valilikler tarafından alınan karar "...artan terör olayları nedeniyle vatandaşlarımızın can ve mal güvenliğinin sağlanması, bozulan huzur ve asayiş ortamının yeniden tesis edilebilmesi için 5442 Sayılı İl İdaresi Kanununun 11/C maddesi gereğince belirtilen bölgelerde (.....) sivil vatandaşların zarar görmemesi amacıyla .....günü saat .... İtibari ile ikinci bir duyuruya kadar sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir" şeklinde olup bahse konu karar **16 Ağustos 2015 tarihinden 11 Aralık 2015 tarihine kadar 7 ilde, 2014 nüfus sayımına göre toplam 1,299,061 kişinin yaşadığı 17 ilçede toplam 52 kez süresiz ve gün boyu sokağa çıkma yasakları ilan edilmiş ve bunlardan en uzununu 14 gün boyunca sürmüştür. Uygulanan sokağa çıkma yasakları nedeniyle 63 sivil yurttaş yaşamını yitirmiştir.**
- 2- 16 Ağustos tarihinden itibaren uygulanan yasaklar aşağıdaki gibi seyretmiştir:
  - **16 Ağustos 2015-16 Ağustos 2015** tarihinde *Şemdinli*'de **1 gün** uygulanmıştır.
  - **16 Ağustos 2015 – 17 Ağustos 2015** tarihinde *Varto*'da **2 gün** uygulanmıştır. Uygulanan sokağa çıkma yasağı neticesinde **2 sivil yurttaş yaşamını yitirmiştir.**
  - **17 Ağustos 2015 – 19 Ağustos 2015** tarihinde *Silvan*'da **3 gün** uygulanmıştır. Yasak Tekel, Mescit ve Konak Mahallelerini kapsamış olup yasak neticesinde **3 sivil yurttaş yaşamını yitirmiştir.**
  - **24 Ağustos 2015 – 25 Ağustos 2015** tarihinde *Silvan*'da **2 gün** uygulanmış; yasak Tekel, Mescit ve Konak Mahallelerini kapsamıştır.
  - **26 Ağustos 2015 – 28 Ağustos 2015** tarihinde *Gever*'de **3 gün** uygulanmış; sokağa çıkma yasağı neticesinde **2 sivil yurttaş yaşamını yitirmiştir.**
  - **4 Eylül 2015 – 12 Eylül 2015** tarihinde *Cizre* ilçe merkezinde **9 gün** uygulanmış; sokağa çıkma yasağı neticesinde **22 sivil yurttaş yaşamını yitirmiştir.**
  - **6 Eylül 2015 – 7 Eylül 2015** tarihinde Diyarbakır'ın *Sur* ilçesinde Abdal Dede, Ali Paşa, Cami Kebir, Cami Nebi, Cevat Paşa, Dabanoğlu, Fatih Paşa, Hasırlı, İskender Paşa, Melik Ahmet, Ziya Gökalp, Lalebey, Süleyman Nazif, Savaş, Cemal Yılmaz Mahallelerinde **2 gün** uygulanmıştır.
  - **10 Eylül 2015 – 11 Eylül 2015** tarihinde *Gever*'de **2 gün** uygulanmıştır.
  - **13 Eylül 2015 – 14 Eylül 2015** tarihinde *Cizre* ilçe merkezinde **2 gün** uygulanmıştır.
  - **13 Eylül 2015 – 14 Eylül 2015** tarihinde Diyarbakır'ın *Sur* ilçesinin Abdaldede, Alipaşa, Cami Kebir, Cami Nebi, Cevatpaşa, Dabanoğlu, Fatihpaşa, Hasırlı, İskenderpaşa, Melikahmet, Ziya Gökalp, Lalebey, Süleyman Nazif, Savaş, Cemal Yılmaz mahallelerinde **2 gün** uygulanmıştır.
  - **18 Eylül 2015 – 19 Eylül 2015** tarihinde Batman'ın *Sason* İlçesi Kelhasan Köyü bütün mahalle ve mezarlarında, Kilimli Köyü bütün mahalle ve mezarlarında, Karameşe Köyü bütün mahalle ve mezarlarında Kozluk İlçesi Gümüşörgü Köyü bütün mahalle ve mezarlarında **2 gün** uygulanmıştır.
  - **1 Ekim 2015 – 6 Ekim 2015** tarihinde Mardin'in *Nusaybin* ilçesinin Girmeli, Kayadibi, Tepeüstü, Eskihsar mahallelerinde **6 gün** uygulanmış ve uygulanan sokağa çıkma yasağı nedeniyle **2 sivil yurttaş yaşamını yitirmiştir.**
  - **2 Ekim 2015 – 5 Ekim 2015** tarihinde *Silvan*'ın Tekel, Mescit ve Konak mahallelerinde **4 gün** uygulanmış; sokağa çıkma yasağı neticesinde **4 sivil yurttaş yaşamını yitirmiştir.**

- **7 Ekim 2015 – 9 Ekim 2015** tarihinde Mardin'in *Silopi* ilçesinin Nuh, Cudi, Başak, Barbaros, Yenişehir, Karşıyaka, Şehit Harunboy ve Yeşiltepe mahallelerinde **3 gün** uygulanmıştır.
- **9 Ekim 2015 – 10 Ekim 2015** tarihinde Mardin'in *Nusaybin* ilçesinde Abdülkadirpaşa, Fırat, Yenişehir mahallelerinde **2 gün** uygulanmıştır.
- **10 Ekim 2015 – 13 Ekim 2015** tarihinde *Dargeçit* ilçe merkezinde **4 gün** uygulanmıştır.
- **10 Ekim 2015 – 13 Ekim 2015** tarihinde *Sur* ilçesi Cevatpaşa, Dabanoğlu, Fatihpaşa, Hasırlı, Savaş, Gazi Caddesi, Cemal Yılmaz mahallelerinde **4 gün** uygulanmış ve **2 sivil yurttaş yaşamını yitirmiştir.**
- **10 Ekim 2015 – 10 Ekim 2015** tarihinde Diyarbakır'ın *Yenişehir* ilçesinin Feritköşk ve Dicle mahallelerinde **1 gün** uygulanmıştır.
- **16 Ekim 2015 – 18 Ekim 2015** tarihinde Diyarbakır'ın *Lice* ilçesinde **3 gün** uygulanmıştır.
- **3 Kasım 2015 –14 Kasım 2015** tarihinde Silvan'ın Tekel, Mescit ve Konak mahallelerinde **12 gün** uygulanmış ve **9 sivil yurttaş yaşamını yitirmiştir.**
- **4 Kasım 2015 – 5 Kasım 2015** tarihinde Diyarbakır *Hani* ilçesinin Yukarı Turalı, Akçayurt, Kaledibi, Başaklı, Taşburun, Güzelce, Karapilyar, Aşağıturalı, Damlatepe, Çay, Horsel, Mezartarlası, Sıraevler, Karapilyari mahallelerinde **2 gün** uygulanmıştır.
- **4 Kasım 2015 – 5 Kasım 2015** tarihinde Diyarbakır *Lice* ilçesinin Elmadere, Boyluca, Ayaz, Akçapınar, Şenlik, Tuzlaköy, Birlik, Şakan mahallelerinde **2 gün** uygulanmıştır.
- **5 Kasım 2015 – 7 Kasım 2015** tarihinde Diyarbakır *Dicle* ilçesinde Çayüstü, Boğazköy, Kurşunlu, Hopan, Habura, Baltacı, Uluçeşine, Yukarıacar, Yeniköy, Bahçecik, Gelincik, Harluk Komu, Saklı, Körmik, Layayran, Küpetası, Vang Komları, Kayaş, Kırkpınar, Taşağil, Yokuşlu, Boruluk Komu mahallerinde **3 gün** uygulanmıştır.
- **5 Kasım 2015 – 6 Kasım 2015** tarihinde *Elazığ* il merkezinde **2 gün** uygulanmıştır.
- **13 Kasım 2015 – 26 Kasım 2015** tarihinde Mardin'in *Nusaybin* ilçesi Abdülkadirpaşa, Fırat, Dicle, Yenişehir, Yenituran, Yeşilkent, Mor Yakup, Zeynelabidin, Kışla, 8 Mart, Gırnavas, Devrim, Selahaddin Eyyubi, İpekyolu,Barış mahallelerinde **14 gün** uygulanmış ve neticede **9 sivil yurttaş yaşamını yitirmiştir.**
- **14 Kasım 2015 – 15 Kasım 2015** tarihinde *Cizre*'de **2 gün** uygulanmış ve uygulanan sokağa çıkma yasağı neticesinde **1 sivil yurttaş yaşamını yitirmiştir.**
- **19 Kasım 2015 – 22 Kasım 2015** tarihinde Diyarbakır'ın *Lice* ilçesinin Örtülü, Arpacık, Sivritepe, Bilgin, Sağlık, Bayırlı, Seyrek, Silkito, Körha mahallelerinde **4 gün** uygulanmıştır.
- **20 Kasım 2015 – 23 Kasım 2015** tarihinde *Gever'de* **3 gün** uygulanmış olup yasak neticesinde **3 sivil yurttaş yaşamını yitirmiştir.**
- **24 Kasım 2015 – 25 Kasım 2015** tarihinde *Cizre'nin* Nur ve Yasef mahallelerinde **1 gün** uygulanmıştır.
- **26 Kasım 2015 – 3 Aralık 2015** tarihinde Mardin'in *Derik* ilçesinin Cevizpınar, Kale, Küçükpınar, Zeytinpınar, Bahçelievler, Dağ, Söğütözü ve Tepebağ mahallelerinde **8 gün** uygulanmıştır.
- **28 Kasım 2015 – 30 Kasım 2015** tarihinde Diyarbakır'ın *Sur* ilçesinin Nur Cevatpaşa, Dabanoğlu, Fatihpaşa, Hasırlı, Savaş, Cemal Yılmaz mahallelerinde **3 gün** uygulanmıştır.
- **29 Kasım 2015 – 9 Aralık 2015** tarihinde Mardin'in *Nusaybin* ilçesi Abdülkadirpaşa, Fırat, Dicle, Yenişehir ve Yenituran mahallelerinde uygulanan sokağa çıkma yasağı **10 gün** sürmüştür.
- **2 Aralık 2015** tarihinde başlayıp hala devam eden Diyarbakır'ın *Sur* ilçesi Cevatpaşa, Fatihpaşa, Dabanoğlu, Hasırlı, Cemal Yılmaz ve Savaş Mahallesi ve Gazi Caddesi'nde uygulanan sokağa çıkma yasağı ise hâlihazırda devam etmektedir. Sur'da ilan edilen sokağa çıkma yasağının **8 inci** gününde ise **1 sivil yurttaş yaşamını yitirmiştir.** Sur'da

sokağa çıkma yasağı 9 gün sürmüş olup toplam 5 kez sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir.

- **4 Aralık 2015 günü** Hazro'da ilan edilen sokağa çıkma yasağı 1 gün sürmüş, ardından 5 Aralık günü bir karar daha alınıp yasak 2 gün uzatılmış olup sokağa çıkma yasağı 3 gün uygulanmıştır.
- **6 Aralık 2015 günü** Nusaybin'de alınan sokağa çıkma yasağı 4 gün sürmüş olup Nusaybin'de 4 kez sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır.
- **7 Aralık 2015 günü** Yüksekova'da 1 gün uygulanmıştır.
- **11 Aralık 2015 günü** Diyarbakır'ın Sur ve Mardin'in Dargeçit ilçelerinde ilan edilen sokağa çıkma yasakları ise halihazırda devam etmektedir.

- 3- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda kişi özgürlüğünün sınırlandırılması ve durdurulması hususunda iki istisna söz konusudur. Bu istisnalardan birisi olan Anayasa'nın 13 üncü maddesi hükmüne göre *"temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz"* şeklinde ifadesini bulmaktadır. Netice itibarıyla hak ve özgürlükler sadece maddede belirtilen ilkeler ve güvence ölçütleri çerçevesinde sınırlandırılır.
- 4- Temel hak ve özgürlüklerin durdurulması ise; Anayasa'nın 15 inci maddesinin uygulanmasıyla mümkün kılınmıştır. Anayasa'nın 15 inci maddesi : *"Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir. (Değişik: 7/5/2004-5170/2 md.) Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz."* şeklinde açıkça temel hak ve özgürlüklerin sıkıyönetim ilanı yahut olağanüstü hal ilanı ile olabileceğini ifade etmektedir. Hali hazırda uygulanan sokağa çıkma yasakları, açıkça Anayasa'ya aykırılık teşkil etmekte olup bu yasakların 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu'nda ve İç Güvenlik Yasası'nda da dayanakları mevcut değildir. Valiliklerce ilan edilen "sokağa çıkma yasağı" kararlarında *"...artan terör olayları nedeniyle vatandaşlarımızın can ve mal güvenliğinin sağlanması, bozulan huzur ve asayiş ortamının yeniden tesis edilebilmesi"* şeklinde ifade edilen sokağa çıkma yasakları gerçekten bu gerekçeye dayanıyor ise bunun uygulanmasının iki yolu bulunmaktadır. O da olağanüstü hal yahut sıkıyönetim ilanıdır. Ancak mevcut siyasi iktidar; bu iki yönetime başvurmaksızın Anayasa ve hukuk dışı yollarla güvenliği sağladığı iddiasında bulunur iken açıkça "yaşam hakkı" nı ciddi bir biçimde tehdit etmektedir. Nitekim uygulanan yasaklar sonucunda 63 sivil yurttaş yaşamını yitirmiştir. Yaşam hakkı ihlalleri kolluk kuvvetlerinin sivil halkın evlerine attığı bombalar ile yahut çoğu kez yaralıların yasak nedeniyle hastaneye gidememesinden kaynaklanmaktadır. Sokağa çıkma yasağı uygulaması devam ettiği müddetçe her birey yaşam hakkı ihlali riski ile karşı karşıyadır.
- 5- Türkiye'de mevzuatta sokağa çıkma yasağı uygulamalarında idarenin kullandığı dört kanundan bahsetmek mümkündür. Bunlar; Sıkıyönetim Kanunu, Olağanüstü Hal Kanunu, İl İdaresi Kanunu ve Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'dir.

a- **Sıkıyönetim Kanunu'na Göre Sokağa Çıkma Yasağı**

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nun 3'üncü maddesinde, sıkıyönetim komutanının yetkilerini düzenleyen maddede sokağa çıkmayı kısıtlamak, kayıtlamak ya da yasaklamakla ilgili hükümlerde şöyle denilmektedir:

“Madde 3 – (Değişik: 19/9/1980 - 2301/2 md.) Sıkıyönetim Komutanı; Sıkıyönetim bölgesinde genel güvenlik, asayiş ve kamu düzenini korumak ve sağlamakla görevlidir. Ayrıca, gerektiği hallerde aşağıda yazılı tedbirleri almaya yetkilidir...”

k) Sıkıyönetim bölgesine girmek ve bu bölgeden çıkmak isteyenler hakkında kayıtlar koymak;

l) Sokağa çıkmayı kayıtlamak ve yasaklamak ve gerektiğinde sivil savunma tedbirlerinin tümünü veya bir kısmını aldirmek;”

b- Olağanüstü Hal Kanunu’na Göre Sokağa Çıkma Yasağı

2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu’nun 11 inci maddesinin sokağa çıkmayı yasaklayıcı ya da sınırlayıcı hükümleri şöyledir:

“Şiddet Hareketlerinde Alınacak Tedbirler

Madde 11 – Bu Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi gereğince olağanüstü hal ilanında; genel güvenlik, asayiş ve kamu düzenini korumak, şiddet olaylarının yaygınlaşmasını önlemek amacıyla 9 uncu maddede öngörülen tedbirlere ek olarak aşağıdaki tedbirler de alınabilir:

a) Sokağa çıkmayı sınırlamak veya yasaklamak,

b) Belli yerlerde veya belli saatlerde kişilerin dolaşmalarını ve toplanmalarını, araçların seyirlerini yasaklamak

...

d) Olağanüstü hal ilan edilen bölge sakinleri ile bu bölgeye hariçten girecek kişiler için kimlik belirleyici belge taşıma mecburiyeti koymak,

...

k) Kamu düzeni veya kamu güvenliğini bozabileceği kanısını uyandıran kişi ve toplulukların bölgeye girişini yasaklamak, bölge dışına çıkarmak veya bölge içerisinde belirli yerlere girmesini veya yerleşmesini yasaklamak,

l) Bölge dâhilinde güvenliklerinin sağlanması gerekli görülen tesis veya teşekküllerin bulunduğu alanlara giriş ve çıkışı düzenlemek, kayıtlamak veya yasaklamak,

m) Kapalı ve açık yerlerde yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşlerini yasaklamak, ertelemek, izne bağlamak veya toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapılacağı yer ve zamanı tayin, tespit ve tahsis etmek, izne bağladığı her türlü toplantıyı izletmek, gözetim altında tutmak veya gerekiyorsa dağıtmak”

c- 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu’na Göre Sokağa Çıkma Yasağı

Türkiye’de sokağa çıkma yasağı ayrıca olağanüstü hal ilanı ya da sıkıyönetim ilanı olmadan 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu’na göre idari tedbir olarak da uygulanabilmektedir.

5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu’nun 11. maddesinin C fıkrasında şöyle denilmektedir:

“İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindedir.

Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır. Bu hususta alınan ve ilan olunan karar ve tedbirlere uymayanlar hakkında 66 ncı madde hükmü uygulanır.”

Aynı Kanunun 66. maddesinde ise şöyle denilmektedir:

“İl genel kurulu veya idare kurulları yahut en büyük mülkiye amirleri tarafından kanunların verdiği yetkiye istinaden ittihaz ve usulen tebliğ veya ilan olunan karar ve

tedbirlerin tatbik ve icrasına muhalefet eden veya müşkülât gösterenler veya riayet etmeyenler, mahallî mülkî amir tarafından Kabahatler Kanununun 32 nci maddesi hükmü uyarınca cezalandırılır.”

Kanunun bu maddesine, 27.3.2015 tarihli ve 6638 sayılı Kanunun 16. maddesi ile şu cümle eklenmiştir:

“Ancak, kamu düzenini ve güvenliğini veya kişilerin can ve mal emniyetini tehlikeye düşürecek toplumsal olayların baş göstermesi hâlinde vali tarafından kamu düzenini sağlamak amacıyla alınan ve usulüne göre ilan olunan karar ve tedbirlere aykırı davranışlar, üç aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.”

30.3.2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun 32 nci maddesinde ise şöyle denilmektedir:

“Emre aykırı davranış

Madde 32 - (1) Yetkili makamlar tarafından adlî işlemler nedeniyle ya da kamu güvenliği, kamu düzeni veya genel sağlığın korunması amacıyla, hukuka uygun olarak verilen emre aykırı hareket eden kişiye yüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. Bu cezaya emri veren makam tarafından karar verilir.”

Ancak 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu’nun 11. Maddesi; mülki amirlere keyfi bir biçimde kişi hak ve özgürlüklerini kısıtlama hakkı vermemekle birlikte bu maddenin uygulamada yaratacağı keyfiyet göz önünde bulundurulduğu vakit madde hükmü de Anayasa’ya aykırılık teşkil etmektedir. Nitekim, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu temel hak ve özgürlükleri bütünüyle askıya alacak şekilde bir yetki tanımadığı gibi Anayasa ve tarafı olduğumuz uluslararası insan hakları sözleşmeleri de buna cevaz vermemektedir.

d- Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Göre Sokağa Çıkma Yasağı

Mülga 8.6.1984 tarihli ve 219 sayılı Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 32 nci maddesinde şöyle denilmektedir:

“Madde 32 - Genel nüfus sayımlarında sokağa çıkma yasağı konur.”

Bu hüküm, Beydağı Sulh Ceza Mahkemesinin Anayasa’ya aykırılık gerekçesiyle başvurusu üzerine 26.11.2002 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin ilgili kararında şöyle denilmektedir:

“Anayasa’da kimi konuların KHK’lerle düzenlenmesi yasaklanmaktadır. Anayasa’nın 91. maddesinin birinci fıkrasında "sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümde yer alan siyasî haklar ve ödevler..."in kanun hükmünde kararnemelerle düzenlenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kural gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisi "Bakanlar Kurulu"na ancak yasak alana girmeyen belli konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebilir.

...

Anayasa’nın 19. maddesi kişi özgürlüğünü ve güvenliğini korumaya yönelik hükümleri içermektedir. Madde, sadece keyfi yakalama ve tutuklamaya karşı bir güvenceden ibaret olmayıp, kişiye dilediği gibi karar verip hareket edebilme olanağı sağlayan özgürlükler alanını kapsamakta ve bir kimsenin başkasına zarar vermeden, vücut ve hareket serbestisine sahip olması, dilediği gibi dolaşabilmesi ve yasayla belirlenen ve sınırlanan durumlar dışında hareket ve gidip-gelme özgürlüğünden yoksun bırakılmamasını ifade etmektedir.

Herkesin yerleşme ve seyahat özgürlüğüne sahip olduğunun açık bir biçimde ifade edildiği Anayasa'nın 23. maddesi ile kişilerin gidip-gelme, dolaşma, hareket özgürlükleri güvenceye alınmakta ve bu özgürlüklerin sadece maddede belirtilen nedenlerle ve yasayla sınırlandırılabilceği kabul edilmektedir.

Dava konusu kuralla getirilen sokağa çıkma yasağı, 19. ve 23. maddelerde belirtilen sınırlamalar içinde yer almadığı gibi her iki kural da Anayasa'nın ikinci kısmının ikinci bölümünde, başka bir anlatımla Anayasa'nın 91. maddesi ile sıkıyönetim ve olağanüstü haller dışında kanun hükmünde kararnamelerle düzenleme yapılamayacağı belirtilen yasak alanda yer almaktadır.

İtiraz konusu 219 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 32. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesi ile genel nüfus sayımlarında sokağa çıkma yasağı getirilerek, Anayasa'nın 19. ve 23. maddelerinde anlatımını bulan temel hak ve özgürlüklerin kanun hükmünde kararname ile düzenlenmesi, Anayasa'nın 91. maddesine aykırılık oluşturmaktadır. Kuralın iptali gerekir."

- 6- Uygulanan sokağa çıkma yasağı; başta Anayasa'ya ve normlar hiyerarşisinde yasaların üstünde yer alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne de aykırılık teşkil etmektedir. Nitekim kişi özgürlüğü Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) tarafından korunan bir hak ve özgürlüktür. AİHS'in 5. maddesinde bu özgürlüğün sınırlanma şartları kaleme alınmış, AİHM içtihadıyla da bu özgürlük sınırlanırken sağlanması gereken kriterler belirlenmiştir. AİHM'in Guzzardi c. İtalya, Medvedyev c. Fransa içtihatlarında açıkça belirttiği üzere, bir kimsenin özgürlüğünden yoksun bırakılmış olup olmadığı belirlenirken, söz konusu işlemin somut durumundan hareketle öngörülen tedbirlerin türü, süresi, etkileri ve uygulanma şekli gibi kriterlerin tamamı göz önünde bulundurulur. Bir ilçede veya mahallede külli ve süresiz ilan edilen sokağa çıkma yasağı, AİHS'in 5. maddesine açıkça aykırılık teşkil etmektedir.
- 7- Uygulanan sokağa çıkma yasaklarına ilişkin uygulanan yasaktan bizzat zarar gören bireyler ve yine Mezopotamya Hukukçular Derneği idari yollara başvuru yapmışlar, Valiliklerin olumsuz yanıtı karşısında İdare Mahkemeleri nezdinde de yürütmenin durdurulması talepli iptal davalarını açmış bulunmaktadır. Ancak sokağa çıkma yasağı uygulaması her an sivil ölümleri de beraberinde getirdiğinden idari başvuru sürelerinin beklenmesinin telafisi imkânsız zararlara, can kayıplarına yol açacağı açık bir risk oluşturmaktadır.
- 8- Yine az yukarda da izah ettiğimiz üzere mülki amirlerin sokağa çıkma yasağı uygulamalarında dayanak teşkil eden 5442 Sayılı İl İdaresi Kanununun 11 / c hükmü de Anayasa'ya aykırı bir uygulamaya yol açmaktadır. Zira kişi hak ve özgürlükleri Anayasa'nın 13 ile 15 inci madde hükümleri uyarınca hiçbir biçimde sınırlandırılmaz ve durdurulamaz. Sokağa çıkma yasağı uygulaması sadece sıkıyönetim ve olağanüstü hal ilanı ile söz konusu olabilir. Dünya örneklerinde de sokağa çıkma yasakları ancak olağanüstü hal ilanı ile mümkündür. Fransa'da meydana gelen bombalı saldırılar neticesinde Fransa'da uygulanan sokağa çıkma yasağı olağanüstü hal ilanı ile mümkün kılınmıştır. Üstelik dünyada sokağa çıkma yasakları bireyin yaşam hakkını koruma saiki ile uygulanırken Türkiye'de uygulanan sokağa çıkma yasakları bizzat bireyin yaşam hakkını ihlal etmektedir. Türkiye'de olağanüstü hal ilanı olmaksızın uygulamaya konulan ve artık ne yazık ki devamlılık arz eden sokağa çıkma yasağı uygulaması sadece Türkiye'ye özgü bir uygulamadır. Olağanüstü hal ilanı olmaksızın uygulamaya konulan sokağa çıkma yasağı Türkiye için dahi yeni bir durumdur. Mevcut siyasi iktidar en önemli icraatlarından birisinin "OHAL"ın kaldırılması olduğunu her fırsatta beyan ederken "Eski Türkiye" görüntüsü vermekten kaçınmanın yolunu hukuki dayanaktan yoksun sokağa çıkma yasağı uygulaması olarak bulmuş durumdadır. Kuşkusuz OHAL uygulaması da insan haklarına aykırı bir uygulama olup, hali hazırdaki uygulama ise hem kanunsuz hem de keyfiyete açık bir uygulamadır. OHAL Yasasının kaldırılması olumlu bir gelişme iken dayanaksız bir biçimde uygulanan sokağa çıkma yasağı ve yaşam hakkı ihlallerinin de Yüksek Mahkemenizce değerlendirilmesi elzemdir.
- 9- İzah ettiğimiz nedenlerle iç hukuk yollarının tüketilmesi uygulamadaki gayrimeşru sokağa çıkma yasağı için mümkün görünmemektedir. Zira hâlihazırda uygulamaya sokulan sokağa

çıkma yasağı; “yaşam hakkı”nı ihlal eden, bireyin ölüm riski ile yaşamasına tekabül eden, Anayasa’nın birçok hükmüne ve AİHS’e aykırılık teşkil eden keyfi bir durumdur. Bu bahisle bu hukuksuz fiili duruma derhal müdahale edilmezi zaruret arz etmektedir.

BİREYSEL BAŞVURU KAPSAMINDAKİ HAKLARDAN HANGİSİNİN HANGİ NEDENLERLE İHLAL EDİLDİĞİ VE BUNA İLİŞKİN GEREKÇELER VE DELİLLERE AİT ÖZLÜ AÇIKLAMALAR:

Başvurucu Anayasa 13, 15, 23, . Madde ve AİHS’in Ek 1. Protokolünün 5. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

II-Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması

Anayasa Madde 13 –

Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlandırılabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

IV - Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması

Anayasa Madde 15– *Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.*

(Değişik: 7/5/2004-5170/2 md.) Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.

V. Yerleşme ve seyahat hürriyeti

Anayasa Madde 23 – Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.

Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;

Seyahat hürriyeti, suç soruşturması ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek;

Amaçlarıyla kanunla sınırlandırılabilir.

(Değişik: 3/10/2001-4709/8 md.; Değişik: 12/9/2010-5982/3 md.) Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına bağlı olarak sınırlandırılabilir.

Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz.

AİHS’in Ek 1. Protokolünün 5. maddesi –

Özgürlük ve güvenlik hakkı

1. Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirtilen haller ve yasada belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.

- a) Kişinin yetkili mahkeme tarafından mahkûm edilmesi üzerine usulüne uygun olarak hapsedilmesi;
- b) Bir mahkeme tarafından, yasaya uygun olarak, verilen bir karara riayetsizlikten dolayı veya yasanın koyduğu bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak için usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulu durumda bulundurulması;
- c) Bir suç işlediği hakkında geçerli şüphe bulunan veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olmak zorunluluğu inancını doğuran makul nedenlerin bulunması dolayısıyla, bir kimsenin yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulu durumda bulundurulması;
- d) Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulu durumda bulundurulması veya kendisinin yetkili merci önüne çıkarılması için usulüne uygun olarak tutulu durumda bulundurulması;
- e) Bulaşıcı hastalık yayabilecek bir kimsenin, bir akıl hastasının, bir alkoliğin, uyuşturucu madde bağımlısı bir kişinin veya bir serserinin usulüne uygun olarak tutulu durumda bulundurulması;
- f) Bir kişinin usulüne aykırı surette ülkeye girmekten alı konmasını veya kendisi hakkında sınır dışı etme ya da geriverme işleminin yürütülmekte olması nedeniyle usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulu durumda bulundurulması;

2. Yakalanan her kişiye, yakalama nedenleri ve kendisine yöneltilen her türlü suçlama en kısa zamanda ve anladığı bir dille bildirilir.

3. Bu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullara uyarınca yakalanan veya tutulu durumda bulunan herkes hemen bir yargıç veya adli görev yapmaya yasayla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılır; kendisinin makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabilir.

4. Yakalama veya tutuklu durumda bulunma nedeniyle özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, özgürlük kısıtlamasının yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar vermesi ve yasaya aykırı görülmesi halinde kendisini serbest bırakması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

5. Bu madde hükümlerine aykırı olarak yapılmış bir yakalama veya tutulu kalma işleminin mağduru olan herkesin tazminat istemeye hakkı vardır.

Başvurucunun güncel ve kişisel bir temel hakkının doğrudan zedelendiği iddiasının açıklanması:

Başvurucu HDP Hukuk ve İnsan Haklarından Sorumlu Eş Genel Başkan Yardımcısı ve Adana Milletvekili olarak uygulanan sokağa çıkma yasaklarının yarattığı tahribatı yerinde izlemek ve hak ihlallerini tespit etmek amacı ile HDP tarafından oluşturulan milletvekili heyetlerinin içinde bizzat yer almış ve yasak uygulanan yerleri ziyaret etmeye çalışmıştır. Ancak ne var ki, kolluk her defasında bölgeye girilmesine izin vermemiş hatta milletvekillerini dahi tehdit etmiştir. Başvuru Meral Daniş Beştaş, en son katıldığı Derik heyetinde Mardin'in Derik ilçesine girmek istemiş ancak kolluk tarafından atılan gazdan aşırı etkilenmiş ve neredeyse ölüm riski ile karşı karşıya kalmıştır. 30 Kasım 2015 günü Derik ilçesini ziyaret amacı ile Derik'e doğru yola çıkan başvuru, Derik'e girememiş olup polisin attığı gaz bombalarına maruz kalmıştır. Ertesi gün yani 1 Aralık 2015 günü ise atılan yoğun gazdan ötürü bayılmış, bilincini yitirmiştir. Hal böyle olmasına rağmen ambulans ve sağlık ekipmanı dahi gönderilmemiş, uzun uğraşlar neticesinde ise ambulans gelmiş ve başvuru Meral Daniş Beştaş; beraberindeki heyette yer alan milletvekilleri Çağlar Demirel ve Mahmut Toğrul ile birlikte Kızıltepe Devlet Hastanesi'nde bir müddet tedavi görmüştür.

Başvurucu açısından durum böyle iken yasağa maruz kalan vatandaşlar açısından da yaşam hakkı ihlali başta olmak üzere kişi özgürlüğü, sağlık hakkı, seyahat, haberleşme hakkı, ibadet hakkı, eğitim hakkı ihlali gibi çeşitli hak ihlalleri söz konusu olmuştur. Birçok kez Cuma Namazına katılmak isteyen vatandaşlar kolluk tarafından camiye alınmaz iken son dönemde camiler bombalanmakta, yakılıp yıkılmaktadır. Sokağa çıkma yasaklarının ilk uygulandığı yerlerden biri olan Silvan ilçesinde sokağa çıkma yasağı boyunca 25 yaşındaki Serhat Bilen polis kurşunuyla başından vurularak katledilmiş 80 yaşındaki Hanife Duran ve 60 yaşındaki Veysi Toruman da atılan el bombası ve çatışmalar nedeniyle kalp krizi geçirerek hayatlarını kaybetmişlerdir. Silvan'da sağlık kurumlarının çatışmalar boyunca kapalı olmasından ve yaralıların çoğunun evlerde tedavi edilmesinden dolayı yaralı sayısı hakkında net bir bilgiye dahi erişimde güçlük sağlanmıştır. Yine Silvan'da sokağa çıkma yasağı sonrasında Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ekiplerince yapılan incelemelerde Mescit ve Tekel Mahallelerinde 108 yurttaşın ait ev ve işyerinde hasar olduğu tespit edilmiştir. Kasım ayında yinelenen sokağa çıkma yasağı sırasında da HDP, DBP, DTK ve diğer STÖ'ler öncülüğünde Silvan'daki ablukanın kaldırılması ve mahallede bulunan vatandaşlara ulaşmak için Konak Mahallesi'ne yürüyüş düzenlenmiştir. Polis ablukasını kıran ve Lise Caddesi üzerinden Konak Mahallesi'ne giren kitleye, özel harekât timleri ve askerler silahla ateş açılmış olup polis özellikle HDP' li milletvekillerini hedef almıştır. Polisin gazlı müdahalesinde HDP Eş Genel Başkanı Figen Yüksekdağ'ın başına gaz fişegi atılırken, HDP İstanbul Milletvekili Hüda Kaya ise darp edilmiştir.

Silvan, Cizre, Nusaybin, Derik örnekleri başta olmak üzere uygulanan sokağa çıkma yasakları ile yurttaşların yaşam, sağlık, eğitim ve seyahat hakkı başta olmak üzere temel hak ve özgürlükleri tamamıyla ihlal edilmiştir. Sokağa çıkma yasağı ilan edilen bölgelere sevk edilen polis, asker ve paramiliter güçlerin, savaş koşullarında dahi gayri hukuki addedilecek uygulamalarda bulunarak kamu hizmetlerine ve en temel insani haklara ulaşımını engelledikleri hususu, sayısız tanıklık ve görsel materyalle desteklenmektedir. Farklı tarihlerde yasakların yaşandığı mahallelere ulaşabilen HDP heyetleri tam bir savaş manzarası ile karşılaştıkları; çoğu mahallerde elektrik, telefon ve internet şebekelerinin kesik olduğunu, gıda ve su ihtiyacının karşılanmadığını, halkın sağlık ve eğitim hizmeti alamadıklarını sayısız kez ifade etmişlerdir. Kendisini anayasal ve demokratik hukuk devletinin yetkili bir mercii olarak tanımlayan mülki amirlerin süre bakımından ucu açık bir şekilde en temel hak ve özgürlükleri gasp etmiş olmaları halka yönelik topyekûn bir imha politikasının yürürlüğe konmaya çalışıldığını göstermektedir. Zira yaralı yurttaşlara ilkyardım müdahalesinde bulunmak amacıyla göreve çağrılan 112 çalışanları her defasında kolluk kuvvetlerinin engeline takılırken, sokağa çıkma yasağının olmadığı yerlerde dahi ambulans geçişlerine izin verilmediği HDP milletvekillerinden oluşan heyetlerce bizzat kayda geçilmiştir. Örneğin 9 Kasım 2015 akşamında ablukanın olmadığı bir bölgeye ağır yaralı olarak getirilen Yakup Sinbağ için ivedilikle bir ambulans sevk edilmesi talebini Silvan Devlet Hastanesi'ne giderek yineleyen HDP milletvekillerinin 155 emniyet personeli ile yaptıkları görüşmeler uzun süre sonuç vermemiş; yaralının bulunduğu bölgeye kesinlikle bir ambulans gönderilmeyeceğini ifade eden polisler, ancak heyetin yaralıyı emniyet binasına yakın bir yere getirmesi durumunda ambulansın hizmet verebileceğini ısrarla belirtmişlerdir. Ağır yaralı olan Sinbağ savaş hukukunu bile ihlal eden bu uygulama sebebiyle bir cenaze aracında HDP Heyeti tarafından Emniyet binası önüne götürülürken hayatını kaybetmiştir.

Sağlık hizmetlerine ulaşmaya çalışan yurttaşların yanı sıra sağlık emekçilerinin kendileri de dayatılan özel savaş politikalarının birebir mağduru olmuşlardır. Devlet Hastaneleri, Aile Sağlık ve Toplum Sağlık Merkezlerinde sağlık hizmetleri çoğunlukla durma aşamasına gelmiş; bu kurumların bazıları yasaklı bölgelerde olmamasına rağmen hastalar ve sağlık çalışanlarının bir kısmının korku ve tedirginlikten sokağa çıkamamaları nedeniyle abluka günleri boyunca oldukça az sayıda hasta kabul etmişlerdir.

Sokağa çıkma yasakları esnasında ilköğretim ve lise düzeyindeki eğitim de sekteye uğramış olup okul çağındaki çocuklar ile gençlerin eğitim ve öğretim görme hakkı tamamıyla ihlal edilmiştir. Yasağın uygulanmadığı mahallelerde dahi vatandaşlar sokağa çıkmayı, çocuklarını okula göndermeyi güvenliklerinin sağlanmadığı gerekçesiyle çoğu kez tercih etmemişlerdir.

Bir diğerk yaygın uygulama da 'Özel Güvenlik Bölgesi' ilan edilen bölgelerde yerleşim birimlerinin özel hareket timlerince siviller rastgele taranmakta, evlerin ateşe verilmekte, köyler boşaltılmakta olduğudur. Diyarbakır Valiliği tarafından, 3 Kasım 2015 günü Tekel, Mescit ve Konak mahallelerinde sokağa çıkma yasağı ilan etmiştir. Ancak sokağa çıkma yasağını ilanından önce başlamak üzere ilçe merkezi ve ilçeye bağlı tüm köylerde mobil şebeke ağlarına erişim engellenmiştir. İlçede bulunan Tekel, Mescit ve Konak mahallelerinde elektrik ve su şebekeleri kesintiye uğramıştır. Sokağa çıkma yasağı 14 Kasım Cumartesi gününe kadar devam etmiş olup operasyonlarda sivil yurttaşlar gerçek silahlar kullanılarak hedef alınmış, on iki gün boyunca "operasyon sırasında güvenlik güçlerinin sivil yurttaşlara yönelik, yasal yetki ve sınırlarını aşarak, kasti ve hedef gözeterek biçimde silahlı saldırılarda bulunduğu tanık beyanları ile tespit edilmiştir. Bu saldırılarda 9 sivil yurttaş, güvenlik güçleri tarafından açıldığı iddia edilen ateş sonucu yaşamını yitirmiştir." Yine güvenlik güçleri sivil yurttaşların mal güvenliğini hedef alarak ev ve iş yerlerini rastgele taramış, evlerin kapılarını kırarak aramalar yapmıştır. Bu alanlarının büyük çoğunluğu kullanılmayacak hale gelmiştir. Ayrıca 14 bin civarında yurttaşın yaşadığı mahallede 12 gün boyunca hiçbir koruyucu tedbir alınmayarak, yurttaşların açlık, enerji gibi temel ihtiyaçları karşılanmamıştır. Yine 12 gün boyunca yasağın ilan edildiği mahallelerde hiçbir sağlık hizmeti verilmemiştir.

Sokağa çıkma yasağının sona erdiği on ikinci günde Diyarbakır Caddesi'nde Jandarma Bölge Komutanlığı'na bağlı yüzü aşkın asker yayan olarak tanklar eşliğinde konvoy şeklinde ilçeden ayrılmışlardır. Bu yürüyüş halkın tepkisine yol açmış bunun üzerine askerler halka silah doğrultmuştur. Ayrıca, sokağa çıkma yasağının bittiği gün Anadolu Ajansı (AA) Silvan'daki askerler ile özel harekâtçıların duvarlara yazdığı yazıları video ile kayıt altına alarak, bunları fotoğraflamış ve aboneleriyle paylaşmıştır. Bu görüntülerde, ilçeye giden yüzü maskeli özel harekât polisi mensuplarının duvarlara "**Devlet geldi, "Kan koksun buram buram", "Kurdun dişine kan deydi, korkun", "Kızlar geldik ininize girdik", "TC burda piçler nerde", "Adam Olun!!!", "Esedullah timi burada", "Devletin var ihanet etme", "TC ne derse odur", "Türksen Övün Değilsen İtaat Et"** şeklinde milliyetçi, ırkçı ve cinsiyetçi tehdit içeren yazılar yazmıştır.

Yukarda sadece bir kaç tanesine değinmiş olduğumuz örnekler sokağa çıkma yasağının uygulandığı tüm diğerk yerler için de geçerli uygulamalardır. Valilikler ve kolluk güçleri yasadışı bir fiili uygulama ile vatandaşın "yaşam hakkı" başta olmak üzere tüm temel haklarını top yekûn ihlal etmektedirler. Kolluk güçleri tarafından duvarlara yazılan yazılar da tüm sivil halkın yaşam hakkının tehlikede olduğunu ifade etmekte ve sivil halk ölüm yahut göç etmek gibi iki seçeneğe maruz bırakılmaktadır. Mevcut hal Anayasa ve uluslararası sözleşmelere aykırılık teşkil etmekte olup bu bahisle tehlikenin süreklilik arz etmesi hususu göz önünde bulundurularak uygulanan sokağa çıkma yasağına ilişkin derhal bir karar verilmesi zaruridir.

İÇ TÜZÜĞÜN 73.MADDESİNE GÖRE TEDBİR TALEBİMİZ

1. Anayasa mahkemesi içtüzüğü 73/1. Maddesi; '*Başvurucunun yaşamına ya da maddi veya manevi bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlike bulunduğu anlaşılmaması üzerine, Bölümlerce esas inceleme aşamasında gerekli tedbirlere resen veya başvurucunun talebi üzerine karar verilebilir.*' demektedir.
2. Sokağa çıkma yasakları her geçen gün yeni can kayıplarının meydana gelmesine neden olacak denli yüksek risk içermektedir. Yaşam hakkı ihlali başta olmak üzere bölge halkının sağlık, eğitim, haberleşme gibi kamusal hizmetlere erişimlerinin engellenmesi konuya ilişkin derhal bir tedbir kararının verilmesini gerekli kılmaktadır.
3. Bu nedenle, içtüzük 73. Maddesi uyarınca bu aşamada tedbir amaçlı olarak, mülki amirlikler tarafından sokağa çıkma yasaklarına ilişkin karar alınması ve uygulanmasının engellenmesi konusunda tedbiren bir karar verilmesini talep etmek durumunda kaldık.

İÇ TÜZÜĞÜN 75. MADDESİNE GÖRE BAŞVURUNUN ÖNCELİKLİ İNCELENMESİ TALEBİMİZ

4. Hali hazırda Ağustos ayı sonlarından itibaren uygulanan sokağa çıkma yasaklarından ötürü 63 sivil yaşamını yitirmiş, onlarca işyeri, hastane, okul gibi kamusal hizmet binaları ve yüzlerce yıllık tarihi mirası teşkil eden tarihi eserler zarar görmüş, yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmış, doğal yaşam alanları da yok edilmiştir. Nitekim sokağa çıkma yasaklarının neden olduğu haksızlığın doğurduğu sonuçlar ve telafisi imkânsız zararların her geçen gün artarak devam etmesi karşısında başvurumuzun öncelikli olarak gündeme alınması zarureti ortadadır.
5. Bu nedenle, İçtüzük 75. Maddesi uyarınca başvurumuzun öncelikli işlerden sayılarak derhal gündeme alınmasını talep etmek durumunda kaldık.

BAŞVURUCUNUN GÜNCEL VE KİŞİSEL BİR TEMEL HAKKININ DOĞRUDAN ZEDELENDİĞİ İDDİASININ AÇIKLANMASI:

6. Valiler tarafından uygulanan sokağa çıkma yasakları; Anayasal ve yasal dayanaktan yoksun, keyfi uygulamalardır. Bu keyfiyet yaşam hakkının riske edildiği, kişi temel hak ve özgürlüklerinin süresiz bir biçimde askıya alındığı bu uygulama; Anayasa'nın 13 ile 15 inci ve AİHS'in 5 inci maddesin açıkça ihlal etmektedir.

BAŞVURU YOLLARININ TÜKETİLDİĞİNE İLİŞKİN BİLGİLER

Başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin aşamalar:

AİHM'in de ısrarla vurguladığı hukuk güvenliği ilkesi uyarınca, iç hukuk kapsamında özgürlükten yoksun bırakma koşullarının açık bir şekilde tanımlanması ve bizzat hukukun, Sözleşme ile belirlenen "kanuna uygunluk" standardını karşılayacak şekilde, uygulamada öngörülebilir olması gerekmektedir. Ancak yukarıda tek tek saymış olduğumuz sokağa çıkma yasakları evvelinde hiçbir duyuru yapılmaksızın aniden ilan edilmiş olup yasağın kaç gün süreceği ve gerekçesi de ilan metninde ifade edilmemiştir. Keyfi bir biçimde uygulamaya konulan sokağa çıkma yasakları süresiz, ucu açık ve bireyin güvenliği ile yaşam hakkını ihlal eder boyuttadır. Mülki amirliklerin bizzat kendisi Anayasa'ya aykırı olan 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin C fıkrası hükmüne göre uyguladıkları sokağa çıkma yasağı bireyin can güvenliğini riske eden bir uygulamadır. Zamanı, süresi belirli olmayan bu yasakların yaratacağı riskin önlenmesi ise imkânsızdır. Nitekim 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu temel hak ve özgürlükleri bütünüyle askıya alacak şekilde bir yetki tanımadığı gibi Anayasa ve tarafı olduğumuz uluslararası insan hakları sözleşmeleri de buna cevaz vermemektedir. Bu bahisle mevcut fiili durumun değerlendirilmesi ve bu hususta bir tedbir alınması zaruridir. AİHS'e aykırı ve giderek meşruiyet kazanan bir idari uygulamanın söz konusu olmasından ötürü iç hukuk yollarının tüketilmesinin istisnası olan bu hal göz önünde bulundurularak tedbir talepli başvurumuzun öncelikli olarak değerlendirilmesi hususunu takdirlerinize sunarız.

SONUÇ TALEPLERİ

Yukarıda açıklanan ve resen dikkate alınacak gerekçelerle:-

- AİHS'e Ek 1. Protokolün 5. Maddesi hükümleri ışığında Anayasa 13. ve 15. Maddesinin ihlal edildiğine karar verilmesini,
- **İç Tüzüğün 73. maddesine göre tedbir talebimizin kabulünü**
- **İç Tüzüğün 75. maddesine göre başvurumuzun öncelikli olarak incelemeye alınmasını**
- Yargılama gideri ve masraflar ile avukatlık ücretinin karşı taraf üzerinde bırakılmasını **TALEP EDERİZ.**